

Prof. dr hab. Krzysztof Białowicz
Wydział Sztuk Pięknych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu

**Recenzja rozprawy habilitacyjnej dr Agaty Królak
w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne I konserwacja dzieł sztuki
sporządzona w związku z postępowaniem habilitacyjnym
prowadzonym na Akademii Sztuki Pięknych w Gdańsku.**

Dane o Habilitantce

Dr Agata Królak jest absolwentką Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, gdzie w 2011 roku obroniła dyplom magisterski. Jej promotorem był dr hab. Jacek Staniszewski, a pracą artystyczną projekt ilustrowanej książki kucharskiej. Tytuł doktora został przyznany habilitantce w 2018 roku na podstawie rozprawy *Rozmawianie obrazem. Książka obrazkowa, a rozwój języka wizualnego*. Promotorem w przewadzie doktorskim był dr hab. Zygmunt Okrasa, promotorem pomocniczym dr Roman Nieczyפורowski, a recenzentami dr hab. Grażyna Lange i prof. Zdzisław Olejniczak.

W latach 2012–17 r. dr Agata Królak była zatrudniona jako asystentka na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, w pracowni Podstaw Komunikacji Wizualnej dr hab. Adama Ka-

mińskiego. Kolejnym etapem jej kariery na macierzystej Uczelni od 2017 roku, stała się praca w dyplomującej Pracowni Ilustracji profesor Jadwigi Okrassy, którą obecnie kieruje jako adiunkt.

Dorobek twórczy

Działalność artystyczna dr Agaty Królak skupia się przede wszystkim na ilustracji wydawniczej skierowanej do odbiorcy dziecięcego. Ten żywiołowy i jednocześnie czuły obszar doskonale oddaje temperament autorki, która bazując na energetycznym rysunku w oryginalny sposób emanuje nie narzucającą się ekspresją. Jej wczesne prace bardzo szybko weszły na rynek komercyjny reprezentowany przez takie wydawnictwa *Dwie Siostry*, *Wytwórnia*, czy *ładne Halo*. Obszar książek przeznaczonych dla młodego odbiorcy, np.: *Ciasta, ciastka i takie tam*, *Różnimisie i Robimisie*, *Wytwórnik domowy i Wytwórnik kosmiczny* był równoważony ilustracją prasową dla takich tytułów, jak *Anorak*, *Gazeta Wyborcza*, *Wysokie Obcasy*, *Zwierciadło*. Jej ilustracje zaistniały także w szeroko rozumianych projektach graficznych dla instytucji kultury np. dla Nadbałtyckiego Centrum Kultury, Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego czy Klubu Muzycznego *Ucho*. Aktywnością na nieco innym polu była praca nad stworzeniem ilustrowanego magazynu dla dzieci pod tytułem *trzy czte ry*. Kooperacja z ilustratorką Marią Dek przyniosła wymierny efekt w postaci trzech edycji tego periodyku, w których habilitantka wzięła na siebie zaprojektowanie layoutu. Ciekawą pozycją w dorobku dr Agaty Królak były też projekty, które zaistniały w kontekście doktoratu *O ja! Abstrakcja* oraz *O ty! Abstrakty* stanowiący zestaw abstrakcyjnych motywów mających na celu aktywację dzieci na polu bodźców wizualnych. Ich graficzny „mikroklimat” znalazł się w bezpośredniej bliskości formalnych rozwiązań, które pojawiały się w jej wcześniejszych pracach.

W 2019 roku dr Agata Królak brała udział w ciekawym przedsięwzięciu wystawienniczym pod tytułem *Dotknij Sztuki* (tworząc też do niej Identyfikację wizualną) organizowaną przez Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie. Jej udziałem była instalacja interaktywna składająca się z form wyciętych z folii magnetycznej i pomalowanych farbą akrylową. Celem tego przedsięwzięcia była aktywacja dzieci w celu eksperymentowania na polu kompozycyjno-skojarzeniowym. Innym eksperymentem projektowym była przestrzeń, którą w tym samym roku habilitantka zdemontowała podczas wydarzenia *Nie/festiwal. Miasto i Sztuka*, organizowanego przez Centrum

Sztuki Współczesnej *Łaźnia* w Gdańsku. *Wyspa*, czyli *wesoły* kontener, zachęcała do zabawy i nieskrępowanej ingerencji w ramach wcześniej zdefiniowanej narracji.

Osobnym wątkiem w twórczości dr Agaty Królak są plakaty. Nazywa je plakatami ilustrowanymi. Są to wydruki o małym nakładzie wykorzystujące pozytywne „ułomności” technologii risograficznej. Widzimy w nich cały czas tą samą Agatę – dowcipną, nieskrępowaną i pomysłową. Wątki czysto typograficzne przeplatają się z czystą ilustracją, a formy zaangażowane ze swobodnym flirtem z formą.

Dr Agata Królak to artystka poszukująca. Poza klasycznym rozumieniem ilustracji wkracza też w strefę trójwymiarowości. Nowym dla niej tworzywem stała się ceramika, która została zaprezentowana na wystawach: *Naczynia nie całkiem połączone* w Galerii El | *Plac zabaw* w Traffic. Przeniesienie światła dwuwymiarowego w obiekty przestrzenne przyniosło bardzo inspirujący efekt, który porównałbym do symbiozy, dzięki której artystka doświadczając nowego mechanizmu tworzenia zaczyna się uczuć od samej siebie. Doświadczenie rzeźbiarskie poszerzyło jej horyzont Ilustratorki.

Dr Agata Królak ma bardzo bogaty dorobek wystawienniczy. Od 2013 roku brała udział w 30 wystawach zbiorowych. Przykładami tej aktywności mogą być wydarzenia: *To jest wojna / This is war* w Alkatraz Gallery, Lubliana, *Elementarz polskiego dizajnu* w budapesztańskim Muzeum Historycznym, czy *Inside Out. Polish Graphic Design and Illustration in the Making* podczas Festiwalu WantedDesign w Nowym Jorku. Jej aktywność uzupełnia pokaźna liczba (15) wystaw indywidualnych, spośród których wymienić można *Plac zabaw* w gdańskim Traffic Design oraz *Naczynia jakby połączone* w elbląskiej galerii EL.

Jakość pracy artystycznej dr Agaty Królak była niejednokrotnie wyróżniana. W jej dorobku od roku 2011 znalazło się 10 nagród. Z tego zestawu wymienilibym monachijskie *Białe Kruki Internationale Jugendbibliothek* za *Myśli Teo*, wyróżnienie *Polish Graphic Design Awards*, w kategorii nowy magazyn za kwartalnik *trzy czte ry*, czy wyróżnienie w plebiscycie *Must Have* na Łódź Design Festival za *Skrytki i Wytwórniki domowy*.

Projekt habilitacyjny

Dziełem habilitacyjnym dr Agaty Królak jest zestaw autorskich lub współtworzonych przez artystkę publikacji ilustrowanych z lat 2017–23. W opisie teoretycznym dotyczącym czterech części wspomnianego dzieła autorka użyła następujących sformułowań: kreatywne błędzenie, kultywowanie postawy amatora, uważność i empatia. Te trzy hasła to ważne, bo niezwykle szczerze deklaracje twórcze, dzięki którym poznajemy filozofię pracy habilitantki. Dr Agata Królak w moim odczuciu jest osobą otwartą i nieustannie poszukującą, nie zamykającą się w schemacie rozumienia ilustracji, pokorną w stosunku do zmian, które niesie świat, cywilizacja, technologia.

W swojej pracy dydaktyka często zwracam uwagę studentów na rolę przypadku zarówno w twórczości opartej na technologii cyfrowej, jak i działaniach analogowych, nieustannej czujności, która może mieć istotny wpływ na dynamikę rozwoju twórczego. Dr Agata Królak w swojej „autodefinicji” zongluje takimi pojęciami, jak błąd, porażka, amator, naiwny, czyli nie stawia się w roli proroka, wsłuchuje się w naturalność i nie kategoryzuje pojęcia *ilustracja* jako takiego.

Pierwszy z zestawów habilitacyjnych, to 3 książki obrazkowe. Wykorzystując charakterystyczną dla siebie kreskę i manipulując poziomem ekspresji artystka w *Czujemisie* ilustruje emocje, oferuje przestrzeń do indywidualnej interpretacji, nawiązuje kontakt z odbiorcą poprzez bezpretensjonalną graficzną opowieść. *Piękno Teo* to wizualny traktat o pięknie oparty na osobistym doświadczeniu autorki. Odręczne *liternictwo*, podobnie zresztą, jak i w dwóch pozostałych pozycjach, scala obraz z przekazywaną treścią. Ciekawym zabiegiem jest tutaj rozróżnienie formy przedstawienia osób dorosłych i dzieci – rodzice są w książce zobrazowani fragmentarycznie. Daje to ciekawy efekt, który u młodego odbiorcy wywołuje bardziej intymny kontakt z bohaterem umożliwiając jednocześnie zasymilowanie swolch relacji rodzinnych. *Włosy. Książka o tolerancji*, do której tekst napisała Julla Talaga jest pozycją o głębokim przesłaniu. *Włosy* są w rozumieniu pisarki katalizatorem tolerancji, ilustrują różnice międzykulturowe, społeczne, międzypokoleniowe. Dr Agata Królak podjęła się w oryginalny sposób neutralizowania odmienności. Pomimo tego, jak sama przyznała „... kreowanie postaci ludzkich nie jest moją mocną stroną.” stworzyła wizję pełną uroku i wiarygodności. Jej rysunki są przede wszystkim czytelne i dopowiadają literaturę.

Kolejny punkt w dorobku dr Agaty Królak to tzw ziny, czyli niezależne, niszowe publikacje. *Work Probably Doesn't Have to Disappoint*, czyli pierwsza z nich wydrukowana w technice risografii to zestaw czarno-białych rysunków. Surowa, ryzykowna forma odnosząca się do procesu tworzenia. Mamy wrażenie, że artystka „wypływa” z siebie emocje, obnaża uporczywość tworzenia. Lgniemy jednak do tego, bo widzimy szczerą, jakby zaplecze rysownika, ilustratorki, której nie towarzyszy przesadna kalkulacja. *Uzucia popularne*, to pozycja, której inspiracją było zaproszenie od Michała Chojeckiego z Oficyny Peryferie. Tym razem widzimy kolor, obiekty, przedmioty. Zobrazowanie uczuć z typograficznym sztafżem tworzy ciekawy rytm kompozycyjny. Jest jasno, ciemno, czasami gęsto, czasami lekko. Agatę Królak poznajemy jeszcze głębiej, to cały czas ona, ale nieco bardziej bezbronna.

Projekt *Barwy Wspólne. Poczuj Polskę* to obiekt edukacyjny stworzony dla Narodowego Centrum Kultury. Składał się z pięciu wydrukowanych zestawów warsztatowych, gdzie każdy z nich odpowiadał poszczególnym zmysłom. Scenariusze do poszczególnych zeszytów stworzyli polscy artyści: Agnieszka Pajęczkowska, Sebastian Świąder, Dominik Gawroński, Paweł Szeibel, Mateusz Machalski i Monika Kucia. Był to projekt, jak pisze autorka, multisensoryczny, oparty głównie na piktogramach oraz elementach abstrakcyjnych, czyli strukturach, teksturach, barwie i kształtach. Istotne stało się w tej pracy poszanowanie tzw. reguł dostępności, które narzucały artystce pewne rygory kompozycyjne i gradację wartości. Nowe doświadczenie pracy w narzuconym systemie nakierowanym na empatię. Drugim projektem w tej części habilitacyjnej jest *Robimy przyszłość (teraz)* – zeszyt aktywności dla 24. Biennale Sztuki Dziecka. Głównym hasłem tego przedsięwzięcia była *Przyszłość*. Trzy jego części: *Przyroda, Dizajn, Ty* miały na celu nakierować na działanie ulepszające rzeczywistości, generujące pozytywny przekaz. Kluczową ideą graficzną poszczególnych rozkładówek był kontrast. Artystka poza szatą graficzną stworzyła też tekst tej publikacji – jego celem, podobnie jak celem warstwy wizualnej po raz kolejny stały się, cytując autoreferat: „... prostota i błędzenie”. Co ciekawe, w tym głęboko autorskim dziele Agata Królak musiała uznać aurę identyfikacji Biennale i dopiero na jej bazie przemycić swoje odważne pomysły.

Ostatnią pozycją w dorobku dr Agaty Królak w ramach zestawu habilitacyjnego jest *The Amazing Angst*. Artystka uważa ją za najważniejszą. To intymne dzieło wpisujące się w konwencję tzw. książki artystycznej relacjonuje stan ducha autorki naruszony stanami lękowymi. Pozycja odważna, bo

osobista, powstała na bazie autorskiego tekstu (szkoda, że tylko w języku angielskim). Ponownie napotykamy *inspirujące błędzenie* artystki, którego celem jest przełamywanie schematów i odnajdywanie nowych środków wyrazu. Typografia to głównie jednoelementowy, neutralny krój wypunktowany na zasadzie stempla. Czasami też napotykamy na litery odręczne tworzące rodzaj pomostu między krojem klasycznym, a ilustracją. Odnosimy wrażenie, że książka w większości kart budowana jest na zasadzie kolażu, eklektycznej wypowiedzi składającej się z rysunków, wyciętych fotografii, plam barwnych. Agata Królak nad wyraz dobrze czuje kompozycję, która oddaje jej złożoną i dynamiczną osobowość. Zmierza w kierunku terapii, w intuicyjny sposób porządkuje chaos, panuje nad nim – nasuwa mi się w tym kontekście mimowolne porównanie z Davidem Carsonem :). Co ciekawe i na swój sposób wartościowe to to, że artystka ze swojej przypadku zrobiła narzędzie twórcze – i nie jest to naiwne i pretensjonalne wołanie o pomoc, ale wielowątkowa propozycja wizualna.

Dr Agata Królak w jednym z rozdziałów odnosi się do swoich inspiracji. Wymienia artystów i zjawiska, które operują podobną estetyką i filozofią tworzenia np. Charlotte Mei, grupa *Secret Project Robot*, czy Tara Booth. Ważnym wątkiem w tym tekście są też artyści i artystki z epoki tzw. PRL-u, Józef Wilkoń, Teresa Wyblik, Jan Szancer, którzy z prostoty i braku dosłowności stworzyli nieprzemijalną wartość. Bardzo budującym jest fakt, że habilitantka szeroko patrzy na historię ilustracji przyswajając bez uprzedzeń jej ponadczasową aurę. Ostatnio obejrzałem ponownie po kilkadziesiąt latami jedną z czeskich animacji z cyklu *Bajki z Mchu i Papraci* stworzoną na podstawie książki Václava Čtvrteka. Ta bardzo oryginalna seria filmowa operowała niezwykle prostymi środkami formalnymi opowiadając mądre i ponadczasowe historie, pozostawiając też bardzo szerokie pole naszej wyobraźni. Ujmując w skrócie, treść dotyczyła tego, że światło może leczyć i ratować z beznadziejnych sytuacji. Myślę, że w tym kontekście światłem okazuje się działalność artystki i artystów, którzy leczą zanieczyszczony bylejakością i błichtem wizualny organizm naszych czasów.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Dr Agata Królak, to postać bardzo aktywnie działająca na polu dydaktyki, popularyzatorstwa i organizacji. W swojej kilkunastoletniej pracy na rzecz Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku prowadziła

zajęcia w pracowniach: Kompozycji bryl i struktur, Liternictwa i typografii, Podstaw Komunikacji Wizualnej, Ilustracji. W trakcie swojej działalności dydaktycznej na studiach licencjackich była promotorką 15, a recenzentką 5 dyplomów. Na studiach II stopnia wypromowała 10 i zrecenzowała 18 prac.

Na uwagę zasługuje też jej ponadprzeciętny dorobek związany z aktywnością warsztatową. W dokumentacji znalazło się ponad 30 pozycji np.: warsztaty kreatywne dla dzieci na norweskim Festiwalu *Faltu Riltu*, warsztaty *ZMYŚLony domek* w poznańskim Muzeum etnograficznym, czy akcja *O ja! Abstrakcja w gdyńskieju TuBazie*.

Dr Agata Królak to także zaangażowana organizatorka. Z jej licznych funkcji wymienić można koordynację wystaw, funkcję egzaminatorki na egzaminach wstępnych, opiekę nad kołem naukowym i koordynację konferencji.

Opisując swoją filozofię uczenia habilitantka wprowadziła 5 terminów, które przybliżają nam jej metodę dydaktyczną. To bardzo cenna deklaracja wiążąca jej temperament twórczy z ideą przekazywania wiedzy studentom. Owe terminy, to: Kreatywna eksploracja, Radykalna empatia i indywidualizacja, Odnawialna kreatywność i Slow design – jakże bliskie jej dogmatom twórczym.

Konkluzja

Dr Agata Królak zaprezentowała swój dorobek artystyczny, dydaktyczny i organizacyjny w czytelnym, szczegółowym i dobrze zaprojektowanym autoreferacie. Jej deklaracja twórcza poparta rzetelną dokumentacją i dobrze napisanym tekstem jest wiarygodna i przekonująca. Na uwagę zasługuje konsekwentnie budowana postawa ilustratorki oparta na analizie procesu kreowania oryginalnego języka wizualnego bazującego z jednej strony na szacunku do tradycji, a z drugiej na poszukiwaniach w obrębie nowych zjawisk w sztuce lustracji. Jej przemyślenia, autentyczność i niezwykła witalność przekładają się na oryginalny, poszukujący styl graficzny wnosząc jednocześnie znaczący wkład do reprezentowanej przez nią dyscypliny.

Podsumowując wszystkie pozycje zawarte w dostarczonej mi dokumentacji, zgodnie z wymogami formalnymi stwierdzam, że praca dr Agaty Królak wskazana jako dzieło habilitacyjne spełnia warunki określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 574, z późn. zm.). W związku z powyższym wnoszę do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku o podjęcie uchwały o nadaniu dr Agacie Królak stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized loop on the left and a series of horizontal strokes extending to the right.